

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-2-125-133>

УДК: 373.5.048:331.548](477)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7217-100X>

Зорина Охріменко,
кандидат педагогічних наук,
Інститут проблем виховання НАПН України,
м. Київ

ФОРМУВАННЯ КАР'ЄРНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ УЧНІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ: ПЕРЕБІГ І РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Анотація. У статті висвітлено перебіг і результати дослідження проблеми формування кар'єрної спрямованості учнів у сучасних умовах. Метою статті є висвітлення перебігу і результатів науково-дослідної роботи в контексті проблеми формування кар'єрної спрямованості учнів в сучасних умовах. Відповідно до мети вирішувалися такі завдання: проаналізувати науково-методичну літературу в контексті теми дослідження; уточнити зміст і структурні компоненти поняття «кар'єрна спрямованість учнів»; висвітлити проміжні і кінцеві результати дослідження сформованості кар'єрної спрямованості в учнів в сучасних умовах; обґрунтувати технологію формування кар'єрної спрямованості в учнів. Для досягнення мети та завдань дослідження використано теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація); емпіричні (бесіди, опитування (анкетування), тестування, експертна оцінка, спостереження); методи математичної статистики для опрацювання та узагальнення даних.

У вступі окреслено низку об'єктивних факторів, які актуалізують важливість формування кар'єрної спрямованості в учнів 9-10 класів закладів загальної середньої освіти. Підкреслено, що в умовах реформи «Нова українська школа» виникає проблема усвідомленого підходу учнів до індивідуальної освітньої і професійної траєкторії, яка передбачає оволодіння здобувачами освіти знаннями і способами дій щодо планування професійно-кар'єрної траєкторії в умовах динамічного ринку праці й невизначеності, розвиток рефлексивних процесів (самопізнання, самоусвідомлення, самоефективність) та активізацію мотиваційно-ціннісної сфери особистості. Уточнено сутність поняття «кар'єрна спрямованість учнів» та висвітлено його структуру. Надано результати сформованості рівнів розвитку кар'єрної спрямованості учнів на констатувальному та формувальному етапах дослідження. З огляду на Теорію побудови кар'єри (М. Савіцкас) визначено, що зміст формування кар'єрної спрямованості учнів має бути спрямований на оволодіння учням знаннями і способами дій щодо планування професійно-кар'єрної траєкторії в умовах динамічного ринку праці й невизначеності, на розвиток рефлексивних процесів (самопізнання, самоусвідомлення, самоефективність) та активізацію мотиваційно-ціннісної сфери особистості.

Окреслено сутність та доведено ефективність технології формування кар'єрної спрямованості в учнів в умовах Нової української школи як механізму формування системи ставлень до індивідуальної освітньої і професійної траєкторії, в основі якої сформована система мотивів, особистісних змістів і цілей, що будуть перебувати в постійному розвитку та спонукати особистість до саморозвитку.

Практичне значення статті полягає в тому, що її матеріали можуть використовуватися в процесі здійснення професійної орієнтації учнів підліткового та старшого шкільного віку в умовах старшої профільної школи.

Ключові слова: професійно-кар'єрний розвиток, кар'єрна спрямованість учнів, технологія, Теорія побудови кар'єри, Нова українська школа.

© Зорина Охріменко, 2024

Вступ. В умовах воєнного стану відбуваються значні зміни у всіх державних сферах України, зокрема й освітній. Попри значні зусилля вчителів, науковців, громадських організацій, працівників Міністерства освіти України, які дозволили забезпечити стабільність і безперервність освітнього процесу, з'явилися освітні проблеми, які вимагають науково-обґрунтованих, сучасних механізмів впливу. Мова іде про освітні втрати і розриви в

знаннях учнів, зниження мотивації та нестабільний психоемоційний стан учнів/учениць і вчителів. Також за результатами міжнародного Дослідження розвитку соціально-емоційних навичок в Україні значна частина учнів має проблеми в профільному і професійному самовизначенні, адже традиційно орієнтовані на отримання вищої освіти та мають нереалістичні кар'єрні очікування [9].

При цьому сучасним здобувачам освіти доведеться швидко адаптуватися до нововведень, проголошених у Державному стандарті старшої профільної школи [6], згідно з якими учні 9-х класів мають не лише усвідомлено визначитися з бажаним профілем або обрати першу професію, а й вибудувати систему ціннісних ставлень до індивідуальної освітньої і професійної траєкторії, в основі якої сформована система мотивів, особистісних змістів і цілей, що будуть перебувати в постійному розвитку та спонукати особистість до професійного саморозвитку.

З огляду на це актуалізується проблема науково-методичного супроводу профільного і професійного самовизначення учнів, формування готовності до побудови й реалізації професійної і кар'єрної траєкторії в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України з урахуванням потреб особистості й запиту держави на кваліфікованих фахівців.

Мета та завдання. Метою статті є висвітлення перебігу й результатів науково-дослідної роботи в контексті проблеми формування кар'єрної спрямованості учнів в сучасних умовах.

Згідно з поставленою метою вирішувалися такі завдання:

- Проаналізувати науково-методичну літературу в контексті теми дослідження.
- Уточнити зміст і структурні компоненти поняття «кар'єрна спрямованість учнів».
- Висвітлити проміжні і кінцеві результати дослідження сформованості кар'єрної спрямованості в учнів в сучасних умовах.
- Обґрунтувати технологію формування кар'єрної спрямованості в учнів.

Методи дослідження. У статті розкрито перебіг і результати дослідження, що здійснюється за комплексною темою «Формування кар'єрної спрямованості в учнів закладів загальної середньої освіти в умовах Нової української школи» (2023-2025pp.). На різних етапах дослідження використовувалися відповідні завданням методи. Так, вивчення сутності проблеми здійснювалося з використанням теоретичних методів (аналіз, синтез, порівняння й узагальнення), що дозволило розкрити зміст поняття кар'єрна спрямованість учнів, визначити структуру ключового поняття та виокремити рівні його сформованості. Для проведення експерименту було підібрано й застосовано пакет взаємопов'язаних і взаємодоповнювальних діагностичних методик, а саме: бесід, опитування (анкетування), тестування, експертної оцінки, спостереження, статистичних методів. Кожна із зазначених

методик була спрямована на вивчення конкретного показника, а в сукупності вони дали змогу зробити узагальнення про рівень сформованості кар'єрної спрямованості в учнів. Для отримання достовірних результатів на формуальному етапі дослідження застосовувалися ті ж методи, що і на констатувальному етапі. З метою підтвердження достовірності експериментальних результатів та підтвердження ефективності запропонованої нами технології використовувалися методи математичної статистики.

Усього в дослідженні на констатувальному етапі брало участь 254 учні 9-х класів і 196 учнів 10-х класів, на формуальному 252 учні 9-х класів і 190 учнів 10-х класів різних регіонів України.

Результати дослідження. Наукова обґрунтованість дослідження обумовлена покладеною в її основу парадигмою про те, що саме в межах понять «самоствалення» і «ціннісно-професійне ставлення» формується вектор професійного саморозвитку. Відтак визначаємо, що «кар'єрна спрямованість учнів» постає як складне динамічне утворення особистості, що ґрунтується на усвідомленні власних ціннісно-професійних характеристик, які об'єктивуються в кар'єрних прагненнях та втілюються у формуванні відповідних умінь. Дослідження сутності проблеми й напрямів її розв'язання дозволило визначити структуру ключового поняття та виокремити рівні його сформованості. Базуючись на компонентно-процесуальній моделі свідомого привласнення зростаючою особистістю духовних цінностей [5], у структурі кар'єрної спрямованості учнів ми визначили пізнавальний компонент, який включає такі показники: рівень знань про бажану професійну діяльність та усвідомлення власних професійно-кар'єрних характеристик; емоційно-мотиваційний і його показники: інтерес до професійно-кар'єрної діяльності та сформованість навчально-пізнавальних і кар'єрних мотивів; критерій довільного імпульсу й такі показники: рівень самостійності у професійно-кар'єрній діяльності та сформованість вольових зусиль у професійно-кар'єрній діяльності; практично-дієвий критерій з показниками: готовність до побудови кар'єрної траєкторії, сформованість кар'єрних умінь і навичок; самоціннісний критерій, який містить такі показники: рівень усвідомлення самоцінності в кар'єрно-професійній діяльності та оцінка власної спроможності досягати поставлених цілей, певної мети (самоефективність).

З метою вивчення фактичного стану сформованості кар'єрної спрямованості учнів здійснено констатувальний експеримент. Узагальнення результатів констатувального експерименту дало змогу визначити, що на високому рівні перебуває 12% учнів 9-10 класів. Здобувачам освіти цієї групи властива чітко сформована система знань про бажану професійну діяльність та усвідомлення власних професійно-кар'єрних характеристик. Учні позитивно налаштовані до професійно-кар'єрної діяльності, демонструють високий рівень мотивації. Самостійні у власній професійно-кар'єрній діяльності, виявляють вольові зусилля в ній. Їм

притаманна готовність до побудови кар'єрної траєкторії, сформованість кар'єрних умінь і навичок, що супроводжується усвідомленням самоцінності та втілюється в спроможності досягати поставлених цілей, певної профорієнтаційної мети. На середньому – 42 % досліджуваних. Здобувачам освіти цієї групи властива неповна система знань про бажану професійну діяльність та часткове усвідомлення власних професійно-кар'єрних характеристик. Учні виявляють зацікавленість у професійно-кар'єрній діяльності, але не завжди демонструють високий рівень мотивації у ній. Вони періодично виявляють самостійність у професійно-кар'єрній діяльності та періодично докладають вольових зусиль у ній. Їм притаманна готовність до побудови кар'єрної траєкторії, але сформованість кар'єрних умінь і навичок ситуативна, що періодично супроводжується усвідомленням самоцінності та не завжди втілюється в спроможності досягати поставлених цілей, певної профорієнтаційної мети. На низькому – 36 % респондентів. Для цієї категорії учнів характерні поверхові й несистематичні знання про бажану професійну діяльність і часткове усвідомлення власних професійно-кар'єрних характеристик. Учні негативно налаштовані до навчання та праці, мають низький рівень мотивації до них. Частково самостійні в професійно-кар'єрній діяльності та слабо виявляють вольові зусилля в ній. Здобувачі освіти епізодично виявляють готовність до побудови кар'єрної траєкторії та мають ситуативну сформованість умінь і навичок, що супроводжується непродуктивною самоцінністю та втілюється в переважній неспроможності досягати поставлених цілей, певної профорієнтаційної мети. Загалом за результатами констатувального експерименту визначено, що найменш розвиненим показником є готовність до побудови кар'єрної траєкторії та переважає ситуативна сформованість кар'єрних умінь і навичок. При цьому учні прагнуть до успішної майбутньої кар'єри з високими статусними очікуваннями. Зазначене може свідчити про наявність внутрішніх суперечностей, які потребують розв'язання шляхом упровадження виховних технологій супроводу кар'єрного і професійного становлення учнів 8-10 класів.

Результати констатувального експерименту дозволили виявити низку чинників, які негативно впливають на ефективність формування кар'єрної спрямованості в учнів. Так, потребує оновлення в умовах реформи НУШ науково-методичне забезпечення процесу профільного і професійного самовизначення. Педагогічні працівники практично не застосовують науково-методичні матеріали з профорієнтації учнів в освітній діяльності. Процес професійного і кар'єрного становлення учнів здебільшого характеризується несформованістю освітньо-професійної траєкторії, що супроводжується тривожними очікуваннями майбутнього.

З метою вирішення зазначених проблем запропоновано вдосконалити профорієнтаційну роботу з учнями підліткового і старшого шкільного віку, а саме:

застосувати інноваційні методи, які активізують здатність організовувати власну професійно-ціннісну самодіяльність у контексті кар'єрно-професійного розвитку. Обґрунтовано, що саме педагогічна технологія, зміст, форми і методи якої спрямовані на подолання суперечностей між: соціальною значущістю підготовки учнів закладів загальної середньої освіти до успішної самореалізації в суспільстві та спроможністю учнів обирати траєкторію особистісного і професійного розвитку відповідно до власних індивідуальних особливостей і вимог сьогодення; наявним педагогічним потенціалом закладів загальної середньої освіти у формуванні кар'єрної спрямованості учнів та необхідністю оновлення програмно-методичного забезпечення означеного процесу, дасть змогу учням оволодіти знаннями про специфіку майбутньої професійної діяльності та власні професійно-ціннісні характеристики, які спровокують емоційні переживання (емоція бажання), спонукають до емоційно-ціннісної діяльності учнів (Я-виклик) та виявляються в готовності втілювати привласнену духовну цінність у практичну сферу (учинок), що супроводжується переживанням особистісної самоцінності.

Таким чином, розвивальний рух буде здійснюватися від уявлення учня про специфіку майбутньої трудової діяльності до усвідомлення себе як суб'єкта професійного становлення; від позитивного ставлення до майбутньої трудової діяльності до емоційно-ціннісного самоставлення; від самостійності в діяльності до вміння організовувати власну професійно-ціннісну самодіяльність, а поєднає ці ланки самодіяльність учня, спрямована на самопізнання, позитивне самоставлення, самоефективність [8].

З метою експериментальної перевірки ефективності впровадження педагогічної технології формування кар'єрної спрямованості в учнів закладів загальної середньої освіти було проведено формувальний етап експерименту. Так, в освітній процес упроваджено систему заходів щодо формування кар'єрної спрямованості в учнів закладів загальної середньої освіти в умовах Нової української школи. Розроблено й апробовано курс за вибором «Кроки у кар'єрному становленні» для учнів 9–10-х класів; зміст виховних заходів з профорієнтації учнів 8–10-х класів; тренінг «Кар'єра у STEM професіях»; тренінг «Софт скілз – основа професійної компетентності», активізувальна профорієнтаційна методика допомоги учням у здійсненні професійного або профільного вибору; цикл вебінарів для старшокласників і педагогічних працівників «Психолого-педагогічний супровід кар'єрного становлення здобувачів освіти». Суть технології полягала в розширенні діапазону форм і методів профорієнтаційної роботи з учнями (профорієнтаційні лекції, круглі столи, тематичні зустрічі, бесіди, ціннісна професійно-перетворювальна діяльність, тренінг, консультування, «профорієнтаційне портфоліо») та наповненню їх самоціннісним і

професійно-ціннісним змістом; удосконалення програмно-методичного забезпечення підготовки учнів до трудової діяльності в умовах Нової української школи.

На останньому етапі формувального експерименту проведено діагностичний зріз сформованості кар'єрної спрямованості в учнів. Визначено, що на високому рівні перебуває 24 % учнів в експериментальній і 14 % учнів у контрольній групах (приріст 12 % в експериментальній і 2 % у контрольній), середній рівень 58 % учнів в експериментальній і 44 % учнів у контрольній групах (приріст 16 % в експериментальній і 2 % у контрольній), і відповідно на низькому рівні сформованості кар'єрної спрямованості перебуває 18 % учнів в експериментальній і 42 % у контрольній групах (зменшення на 18 % в експериментальній і на 6 % у контрольній).

Узагальнення результатів проведеного формувального експерименту дало змогу визначити рівень кінцевих змін результативних факторів унаслідок розгортання впровадження педагогічної технології формування кар'єрної спрямованості в учнів та зробити висновок про дієвість уведених експериментальних факторів.

Обговорення. Проблема кар'єрного становлення здобувачів освіти перебуває в полі уваги сучасних науковців, що пов'язано зі зміною соціальної ситуації розвитку дітей в Україні. Так, досліджуючи трансформацію професійно-ціннісних орієнтацій студентської молоді в умовах війни, В. Семиченко та К. Артюшина [10] зазначають, що в 50 % опитаних відбулися суттєві зміни в ієрархії цінностей, зокрема підвищення значущості таких ціннісних орієнтацій, як цікава робота, любов, матеріальне забезпечення, розвиток, продуктивне життя, упевненість у собі. Зміна пріоритетності в професійно-ціннісних орієнтаціях студентів висвітлена також у дослідженні М. Мищишиної та Т. Симканич [7]. Таким чином, можемо констатувати зростання ролі інструментальних цінностей, зокрема й цінності праці в умовах воєнного стану, що актуалізує значущість нашого дослідження.

Також підтвердження актуальності нашого дослідження знаходимо в щорічному звіті Європейського фонду навчання [2], у якому зазначено, що молоді люди в Україні під час побудови кар'єри стикаються з унікальними викликами і чим менше часу особистість має до здійснення життєво важливих виборів, тим складніше їй адаптуватися.

Отримані нами емпіричні результати дослідження рівнів сформованості кар'єрної спрямованості перегукуються з даними, висвітленими в Національному звіті за результатами міжнародного дослідження соціально-емоційних навичок в Україні (2022-2024 рр.) [9].

Відповідно до тематики нашого дослідження цікавість для нас представляє Теорія побудови кар'єри, розроблена Марком Савіцкасом [3], яка передбачає здатність гнучко реагувати на вимоги й умови професійної діяльності, котрі постійно й динамічно змінюються, залучаючи для цього психологічні ресурси саморозвитку і самонавчання, що

забезпечує можливість вирішувати задачі, пов'язані з професійним розвитком. У статті Р. Hartung та М. Cadaret зазначається, що теорія адаптивності є концептуальною і практичною основою планування професійної поведінки та фокусом втручання для сприяння планування професійної кар'єри. Особливої значущості теорія адаптивності кар'єри набуває в сучасних мінливих умовах трансформації ринку праці [1]. Відповідно увага фахівців з профорієнтації має бути зорієнтована на чотирьох основних компонентах успішної кар'єри: планування власного професійного майбутнього (career concern), другий компонент – зацікавленість професійною діяльністю та орієнтація у вимогах професії, професійні сподівання (career curiosity), третій компонент – контроль і організація власної життєвої траєкторії відповідно до динаміки затребуваності професії та змін або трансформацій професійно важливих якостей (career control), четвертий компонент – ступінь упевненості у власній відповідності професійним вимогам та оцінка здатності виконувати професійну діяльність (career confidence) [4]. Отже, спираючись на Теорію побудови кар'єри М. Савіцкаса, вважаємо, що змістом формування кар'єрної спрямованості учнів у сучасних умовах є оволодіння здобувачами освіти знаннями і способами дій щодо планування професійно-кар'єрної траєкторії в умовах динамічного ринку праці й невизначеності, розвиток рефлексивних процесів (самопізнання, самоусвідомлення, самоефективність), активізація мотиваційно-ціннісної сфери особистості.

Висновки. Актуальність проблеми формування кар'єрної спрямованості в учнів в сучасних умовах обумовлена низкою об'єктивних і суб'єктивних факторів. Доцільно актуалізувати необхідність відновлення трудового потенціалу нашої країни з орієнтацією на робітничі професії. Натомість учні старших класів здебільшого традиційно орієнтовані на отримання вищої освіти. Саме тому в умовах реформи НУШ виникає проблема усвідомленого підходу здобувачів освіти до індивідуальної освітньої і професійної траєкторії, постійного розвитку та спонуки до професійного саморозвитку.

Зазначене вимагає науково-обґрунтованих сучасних механізмів впливу на свідоме формування учнями власної професійно-кар'єрної траєкторії. На нашу думку, саме технологія, яка базується на особистісно орієнтованому підході, постає як науково-обґрунтована система дій, операцій і процедур, забезпечить цілеспрямоване формування в учнів кар'єрної спрямованості як системи ставлень до індивідуальної освітньої і професійної траєкторії, в основі якої сформована система мотивів, особистісних змістів і цілей, що будуть перебувати в постійному розвитку та спонукати особистість до саморозвитку.

Таким чином, сутність вирішення проблеми формування кар'єрної спрямованості в учнів старшого підліткового і юнацького віку полягає у створенні виховних технологій, спрямованих на забезпечення активізації процесу професійного саморозвитку особистості з

урахуванням вимог сучасного ринку праці.

Подальші наукові пошуки в контексті проблематики дослідження можуть бути спрямовані на розроблення конкретних інноваційних методів підтримки й супроводу профільного і кар'єрного становлення учнів в умовах старшої профільної школи.

Список використаних джерел

1. Hartung P. J., Cadaret M. C. Career adaptability: Changing self and situation for satisfaction and success. *Psychology of career adaptability, employability and resilience* / by ed. K. Maree. Springer International Publishing, 2017. P.15-28. https://doi.org/10.1007/978-3-319-66954-0_p.
2. Learning for careers. What kinds of career guidance and career education services do young people want in Europe and Central Asia? 2024 United Nations Children's Fund (UNICEF) and European Training Foundation (ETF). 60 p. <https://www.unicef.org/eca/reports/learning-careers>
3. Savickas M. L. Career adaptability: An integrative construct for life-span, life-space theory. *The Career Development Quarterly*. 1997. No. 45(3). P. 247–259. <https://doi.org/10.1002/j.21610045.1997.tb00469.x>
4. Savickas, M.L. Career construction theory and practice. *Career Development and Counseling: Putting Theory and Research to Work* / by ed. R.W. Lent, S.D. Brown. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2013. P. 147–183.
5. Бех І. Д. Компонентна технологія сходження зростаючої особистості до духовних цінностей. *Початкова школа : науково методичний журнал*. 2018. № 1. С. 5-10.
6. Державний стандарт профільної середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-851-250724>
7. Мишишин М., Симканич Т. Зміна професійних ціннісних орієнтацій студентів-психологів у період війни. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 66(2). С. 71–78. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-66-2-71-78>
8. Морін О.Л. Профорієнтаційна технологія формування в учнів кар'єрної спрямованості в умовах профільного навчання. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб.наук. праць. Вип. 27. Кн. 2. 2023. С. 82-93. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2023-27-2-82-93>
9. Національний звіт за результатами міжнародного Дослідження соціально-емоційних навичок (ДоСЕН) в Україні (2022 – 2024). Том 1 / кол. авт. : О. Елькін, О. Марущенко, Г. Бичко, В. Терещенко, М. Мазорчук, Т. Вакуленко та ін.; за ред. О. Елькіна, О. Марущенко, В. Терещенка; ГО «ЕдКемп Україна». Харків, 2024. 223 с.
10. Семиченко В.А., Артюшина К.Г. Трансформація ціннісних орієнтацій студентської молоді в умовах глобальної соціальної кризи. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти*. Київ, 2024. С. 106-111.

References

1. Hartung, P. J., & Cadaret, M. C. (2017). Career adaptability: Changing self and situation for satisfaction and success. K. Maree (Ed.), *Psychology of career adaptability, employability and resilience* (pp. 15-28). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-66954-0_2
2. UNICEF & European Training Foundation. (2024). *Learning for careers. What kinds of career guidance and career education services do young people want in Europe and Central Asia?* Retrieved from <https://www.unicef.org/eca/reports/learning-careers>
3. Savickas, M.L. (1997). Career adaptability: An integrative construct for life-span, life-space theory. *The Career Development Quarterly*, 45, 247–259. <https://doi.org/10.1002/j.21610045.1997.tb00469.x>
4. Savickas, M. L. (2013). Career construction theory and practice. R. W. Lent & S. D. Brown (Eds.), (pp. 147–183). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
5. Bekh, I. (2018). Komponentna tekhnolohiia skhodzhennia zrostaiuchoi osobystosti do dukhovnykh tsinnosti [Component technology of ascending personality growth to spiritual values]. *Pochatkova shkola*, 1, 5-10.
6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *Derzhavnyi standart profilnoi serednoi osvity [State Standard of Specialized Secondary Education] (Decree No. 851, July 25)*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-851-250724>

7. Myshchyshyn, M., & Symkanych, T. (2022). *Zmina profesiinykh tsinnisnykh oriientsii studentiv-psykholohiv u period viiny* [Change of professional value orientations of psychology students during the war]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 66(2), 71–78. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-66-2-71-78>

8. Morin, O. L. (2023). *Proforiiientatsiina tekhnolohiia formuvannia v uchniv kariernoi spriamovanosti v umovakh profilnoho navchannia* [Vocational orientation technology for the formation of students' career orientation in the conditions of specialized training]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 27(2), 82-93. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2023-27-2-82-93>.

9. Elkin, O., Marushchenko, O. & Tereshchenko, V. (Eds.). (2024). *Natsionalnyi zvit za rezultatamy mizhnarodnoho Doslidzhennia sotsialno-emotsiinykh navychok v Ukraini (2022–2024)* [National report on the results of the International Study of Social and Emotional Skills in Ukraine (2022–2024)]. Kharkiv.

10. Semychenko, V. A., & Artiushyna, K. H. (2024). *Transformatsiia tsinnisnykh oriientsii studentivskoi molodi v umovakh hlobalnoi sotsialnoi kryzy* [Transformation of value orientations of student youth in conditions of global social crisis]. *Aktualni problemy vyshchoi profesiinoi osvity* (pp. 106-111). Kyiv.

Ohrimenko Zorina,

PhD in Pedagoqy,

Institute of Problems on Education of the NAES of Ukraine,

Kyiv

FORMATION OF STUDENTS' CAREER ORIENTATION IN MODERN CONDITIONS: PROGRESS AND RESEARCH RESULTS

The article describes the course and results of a study on the formation of career orientation among students in modern conditions. The aim of the article is to present the research process and findings in the context of forming students' career orientation in modern conditions. To achieve this aim, the following tasks were addressed: to analyze scientific and methodological literature relevant to the research topic; to clarify the content and structural components of the concept of "students' career orientation"; to present interim and final results of the study on the formation of students' career orientation in modern conditions; and to substantiate a technology for forming students' career orientation. To accomplish the goal and objectives, theoretical methods (analysis, synthesis, comparison, generalization, and systematization); empirical methods (interviews, surveys (questionnaires), testing, expert assessment, observation); and statistical methods for data processing and generalization were employed.

The introduction outlines several objective factors that actualize the importance of forming students' career orientation in the 9-10 grades of general secondary education institutions. It is emphasized that in the conditions of the New Ukrainian School reform, there is a problem with students' conscious approach to an individual educational and professional trajectory. This includes equipping students with the knowledge and skills necessary for planning a professional career path in a dynamic and uncertain labour market, enhancing reflective processes (self-knowledge, self-awareness, self-efficacy), and stimulating the motivational value sphere of the personality. The essence of the term "students' career orientation" is clarified, and its structure is presented. The study results on the levels of career orientation development among students at the diagnostic and formative stages of the research are provided. Based on Career Construction Theory (by M. Savickas), it is determined that the content of career orientation development for students should be aimed at acquiring knowledge and skills for planning a professional career path in a dynamic and uncertain labour market, enhancing reflective processes (self-knowledge, self-awareness, self-efficacy), and activating the motivational-value sphere of the personality.

The article outlines the essence and demonstrates the effectiveness of technology for developing career orientation in students within the New Ukrainian School framework as a mechanism for shaping a system of attitudes toward individual educational and career trajectories. This system is built on a foundation of motives, personal meanings, and goals that continuously develop and motivate the individual toward self-development.

The article's practical significance is that its materials can be used in the professional orientation process of teenagers and high school students in senior specialized schools.

Key words: professional and career development, students' career orientation, technology, Theory of career building, New Ukrainian School.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2024.
Стаття прийнята до публікації 09.09.2024.